

Yliopistokirjastojen kokoelmakartta

18.4.2005 - 31.12.2005

Yliopistokirjastojen kokoelmakartta –hanke

http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/tietokartta_hankesuunnittelu.htm

YLIOPISTOKIRJASTOJEN KOKOELMAKARTTA..... 1

<i>Tiivistelmä</i>	3
<i>1. Kokoelmakartan tavoite</i>	4
<i>2. Resurssit ja osallistujat</i>	4
2.1. Rahoitus	4
2.2. Ohjausryhmä, suunnittelija.....	5
2.3. Osallistujat, yhdyshenkilöverkosto.....	5
<i>3. Tiedotus ja koulutus</i>	5
3.1. Tiedotteet, tieto-kartta -lista	5
3.2. Yhdyshenkilötapaaminen	6
3.3. Kansainvälinen seminaari.....	6
3.4. Esittelyt, opastus	7
<i>4. Kokoelmakarttahankkeen osa-alueet</i>	7
4.1. Hankkeen sisältö	7
4.2. Hankkeen vaiheistus.....	8
Kokoelmien kartoitus	8
Kokoelmien kuvailu ja kuvailuvälineet	8
Kokoelmien arviointi	9
Palvelu	10
<i>5. Kokoelmakartan aihealueryhmän numerokoodi</i>	10
<i>Liitteet</i>	10
Liite 1. Kansainvälisen seminaarin ohjelma	10
Liite 2. Lisäohjeita	10
Liite 3. Esimerkki kokoelman arviointiprosessista	10
<i>Verkkolähteet</i>	11

Tiivistelmä

Opetusministeriön tukema *Yliopistokirjastojen kokoelmakartta* –hanke alkoi vuonna 2003 *Yliopistokirjastojen neuvoston työvaliokunnan* käynnistämänä. Hanke on lähtöisin Yliopistokirjastojen verkoston vuosien 2003-2007 strategiassa mainitusta tavoitteesta panostaa aineistojen saatavuuden ja kattavuuden parantamiseen. Kirjastojen pyrkimys käyttää rajallisia resursseja tehokkaasti lisää tarvetta tehdä yhteistyötä aineistojen hankinnassa ja välityksessä.

Kokoelmakarttahankkeen tavoitteena on kuvailla yliopistokirjastojen aineistotarjonta aiheenmukaisina kokoelmina. Aineistolla tarkoitetaan sekä perinteisiä kokoelmia että digitoituja, lisensoituja, itse tuotettuja tai vapaasti saatavilla olevia verkkoaineiston kokoelmia. Hankkeen tuloksena syntyy kokoelmien kuvailutiedot sisältävä tietokanta, jonka tarkoituksena on palvella sekä asiakkaita että kirjastoja. Kokoelmakartan kokoelmia voi etsiä aiheenmukaisesti selaamalla tai tekemällä tiedonhakuja sisältöä kuvaavia termejä tai luokituksia käyttäen. Tarkoitus on, että kokoelmakartta kertoo, missä kirjastoissa ovat tietyn aiheen parhaat kokoelmat ja kääntäen, mitkä ovat kirjastojen kokoelmien vahvuusalueet.

Kokoelmien kuvailuun sisältyvät myös kokoelmien määrälliset ja ajalliset ulottuvuudet. Varsinaisia kokoelmien määrällisiä kartoituksia alettiin tehdä vuonna 2005. Kirjastot etenivät kokoelmiensa kartoituksessa omassa tahdissaan ja omien resurssiensa mukaan.

Kokoelmakartan kokoelmien kuvailuformaatti noudattaa kokoelmien kuvailujen standardiluonnosta *Collection Description Specification (Z39.91-200X)*, sillä kansallisesti on haluttu sitoutua kansainväliseen kehitykseen kuvailujen vaihdettavuuden varmistamiseksi. Kokoelmakartassa yksittäisen kokoelman kokoelmatunnus noudattaa puolestaan kansainvälistä standardiluonnosta *ISCI (International Standard Collection Identifier)*. - Kokoelmien arviointimenetelmiä selvitettiin vuoden 2005 aikana ja laadittiin esimerkki tietyn aiheen kokoelman arviointiprosessista.

Kirjastojen kokoelmatietojen tallennusta kokeiltiin vuoden 2005 aikana. Kokoelmien kuvailuja kokoelmakarttaan syöttivät enimmäkseen ne kirjastot, joilla oli mahdollisuus käyttää ENCompassin asiakasohjelmaa, esimerkiksi Kansalliskirjasto ja Terveystieteiden keskuskirjasto Terkko tallensivat kokoelmakarttaan monen erikoiskokoelmansa kuvailun.

Kokoelmakartan testikäyttöliittymästä oli mahdollista lähteä selaamaan kokoelmia kirjastoittain. Valitsemalla kirjaston sai nähtäväkseen ko. kirjaston kokoelmien kuvailut. Muiden selaustapojen lisääminen on hyvin yksinkertaista. Myös haku toimi käyttöliittymässä. Nelli-portaalin resurssien kuvailussa ei vielä tuettu kokoelmien kuvailun formaattia. Kun se mahdollistuu, kokoelmakartan kuvauksia ryhdytään käyttämään myös Nellissä. Asiakkaat hyötyvätkin kokoelmien kuvailusta eniten juuri Nelli-portaalin kautta.

Kokoelmakartan aihealuerühmien numerokoodeja eli aihealuekoodeja ryhdyttiin tallentamaan yksittäisten julkaisujen luettelointitietueisiin kirjastotietokantoihin ainakin kuudessa yliopistokirjastossa. Toiveita onkin, että tulevaisuudessa eri aihealuerühmien kartuntatiedot saataisiin koneellisesti - ja yhteismitallisesti - kaikista kirjastokokoelmista.

Kokoelmakarttahankkeessa vuonna 2005 panostettiin erityisesti koulutuksen, ohjauksen ja neuvonnan tarjoamiseen osallistuville kirjastoille.

1. Kokoelmakartan tavoite

Yliopistokirjastojen verkoston strategiassa vuosiksi 2003-2007¹ yhteistyön painopisteeksi asetettiin aineiston saatavuuden ja kattavuuden parantaminen. *Yliopistokirjastojen kokoelmakartta*² –hanke³ osaltaan toteuttaa tätä tavoitetta.

Kokoelmakartassa kirjastojen tarjoamat aineistot hahmottuvat yhdeksi kokonaisuudeksi, joka koostuu painetuista kokoelmista, lisensoidusta aineistosta, digitoidusta aineistosta ja valikoidusta vapaasta verkkoaineistosta. Aineistot nähdään kansallisena resurssina, joka on joustavasti tutkijoiden, opettajien ja opiskelijoiden käytettävissä. Kokoelmien kartoituksen ja arvioinnin avulla saadaan kokonaiskuva aineistotarjonnan vahvuuksista ja heikkouksista sekä tunnistetaan aihealoittain hyvät tietoresurssit ja -aineistot. Kokoelmakartan perusteella kirjastot voivat sopia yhteistyöstä kokoelmien kehittämisessä ja sijoittelussa. Aineistohankinnan sisällöllisen kuvailun avulla saadaan tietoa kokoelmien kartunnan painopisteistä ja uusista aihealueista. Hankintoja voidaan profiloida nykyistä selkeämmin, sillä kokoelmakartta antaa välineitä hankintojen parempaan koordinointiin ja aineiston välitykseen. Kirjastot hyödyntävät kokoelmakarttaa kokoelmiensa arvioimisessa ja kehittämisessä. Pidemmällä aikavälillä kokoelmakartta edistää kokoelmien kattavuutta ja valtakunnallista saatavuutta.

Kokoelmakartan tarkoituksena on myös hyödyttää kirjastojen asiakkaita helpottamalla aineistojen löytyvyyttä. Aihealakohtainen ryhmittely ja hakujärjestelmä auttavat tiedontarvitsijaa löytämään ne oman tiedontarpeensa kannalta keskeiset tietoaineistot, joihin tiedonhaku kannattaa kohdentaa. Kokoelmakartta tukee kokoelmien valtakunnallista yhteiskäyttöä.

Yliopistokirjastojen kokoelmakartta -hanke palvelee myös tietämyksen siirtoa kirjastoissa: kokoelmien kuvailun ja evaluoinnin avulla voidaan jakaa pitkän työuran tehneille kertynyttä kokoelmatuntemusta uusille työntekijöille.

Yliopistokirjastojen lisäksi kokoelmakarttaan on mahdollista sisällyttää myös erikoiskirjastojen ja muiden kirjastojen aineistoja.⁴

2. Resurssit ja osallistujat

2.1. Rahoitus

Opetusministeriö rahoitti Yliopistokirjastojen kokoelmakartta -hanketta vuonna 2003 15.000 €lla, 2004 35.000 €lla ja 2005 40.000 €lla. Opetusministeriö on myöntänyt 40.000 €n avustuksen hankkeen jatkamiseksi vuonna 2006.

Vuosina 2003 ja 2004 Oulun yliopiston kirjasto tuki hanketta tarjoamalla hankkeen hallinnointipalvelut ja Tampereen yliopiston kirjasto tarjoamalla tilat ja laitteet suunnittelijan käyttöön. Vuonna 2005 hanketta hallinnoi Tampereen yliopiston kirjasto. Vuonna 2006 hanketta hallinnoi Kansalliskirjasto.

¹ Yliopistokirjastojen verkoston strategia vuosiksi 2003-2007

http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/strategia/yliopistokirjastostrategia_2003_2007.htm

² 26.8.2005 asti *Yliopistokirjastojen kokoelmien tietokartta* -hanke

³ Kokoelmakarttahanke

http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/tietokartta_hankesuunnittelu.htm

⁴ Yliopistokirjastojen kokoelmien tietokartta, päivitetty hankesuunnitelma

<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/TietokartanHankesuunnitelma2005-02-03.pdf>

2.2. Ohjausryhmä, suunnittelija

Hanketta koordinoi *Yliopistokirjastojen neuvoston työvaliokunnan* nimeämä ohjausryhmä, johon kuuluivat kirjastonjohtaja *Vuokko Palonen* (pj.) Vaasan tiedekirjasto Tritoniasta, erikoissuunnittelija *Anneli Ahtola* Tampereen yliopiston kirjastosta, sovellussuunnittelija *Esa-Pekka Keskitalo* Helsingin yliopiston kirjastosta, professori *Sara von Ungern-Sternberg* Åbo Akademiasta (21.4.2005 asti), kirjastonhoitaja *Aart Jan de Heer* Åbo Akademin kirjastosta (22.4.2005 alkaen), kirjastonjohtaja *Pentti Vattulainen* Varastokirjastosta ja kirjastonhoitaja *Raine Wilén* Helsingin yliopiston kirjastosta sekä asiantuntijoina pääsuunnittelija *Ari Rouvari* Helsingin yliopiston kirjastosta, kehittämispäällikkö *Juha Hakala* Helsingin yliopiston kirjastosta ja Yliopistokirjastojen neuvoston sihteeri Helsingin yliopiston kirjastosta (suunnittelija *Irma Reijonen* 30.4.2005 asti), suunnittelija *Maria Forsman* 9.5.-31.7.2005 ja suunnittelija *Helena Mattila* 19.9.2005 alkaen). Informaatikko *Merja Hyödynmaa* Tampereen yliopiston kirjastosta toimi kokoelmakarttahankkeen suunnittelijana vuosina 2003-2005. Ohjausryhmä konsultoi eri asiantuntijoita tarpeen mukaan. Ohjausryhmä kokoontui neljä kertaa ajanjaksona 18.4.-31.12.2005.

Hankkeen ohjausryhmän työpanos oli huomattava. Ohjausryhmän jäsenet valmistelivat kokoelmakarttaan liittyviä osioita sekä ottivat kantaa erilaisiin luonnoksiin. Arvioinnin pienryhmä luonnosteli esimerkin tietyn aiheen kokoelman arviointiprosessista. Ohjausryhmän jäsenet edistivät hanketta aktiivisella kirjastoja kokoelmien kartoittamiseen ja pitämällä esitelmää mm. yhdyshenkilöille järjestetyssä tilaisuudessa ja kansainvälisessä seminaarissa sekä kirjoittamalla artikkeleita asiantuntemusalueeltaan.

Kansalliskirjaston asiantuntijat valmistelivat kokoelmakartan tallennusalueita, kuvailujen säilytyspaikkaa ja käyttöliittymää. He osallistuivat asiantuntemuksellaan menetelmien kehittämiseen ja panostivat erityisesti kokoelmien kuvailujen vaihdettavuuden varmistamiseen. Kansalliskirjastosta osallistuttiin lisäksi kansainväliseen standardointityöhön sekä kokoelmien kuvailujen formaatin että kokoelmatunnusten suhteen. Myös hankkeen web-sivuja hallinnoitiin ja ylläpidettiin Kansalliskirjastossa.

2.3. Osallistujat, yhdyshenkilöverkosto

Hankkeeseen osallistuvat kaikki yliopistokirjastot, Kansalliskirjasto ja Varastokirjasto. Tutkimuslaitoskirjastot ja muut kirjastot voivat tulla mukaan ja kuvailla aineistojaan kokoelmakarttaan, kun välineet ja ohjeet ovat valmiit.

Yliopistokirjastojen nimeämät yhdyshenkilöt (33) muodostivat kokoelmakartan verkoston ytimen yhdessä ohjausryhmän ja suunnittelijan kanssa. Verkoston viestintää varten oli käytävissä *tieto-kartta* –sähköpostilista, jota pääsivät käyttämään viestintävälineenä vuodesta 2005 alkaen myös muut kirjastossa kokoelmien kartoitusta ja kuvailuja tekevät työntekijät.

Yhdyshenkilöiden ja kirjastojen rooli korostuu hankkeen edetessä ja toiminnan painopisteen siirtyessä kirjastoihin. Osa kirjastoista ehti jo kartoittaa ja kuvailla kokoelmiaan vuonna 2005. Näiden kirjastojen toimintamallit ja kokemukset ovat hyödyllisiä ja arvokkaita kartoituksia vasta aloittaville kirjastoille.

3. Tiedotus ja koulutus

3.1. Tiedotteet, tieto-kartta -lista

Ohjausryhmän kokouksista laaditun muistion pohjalta tehtiin ajanjaksolta 18.4.-31.12.2005 neljä tiedotetta, jotka lähetettiin yhdyshenkilöille ja kirjastojen johtajille sekä lisättiin hankkeen sivuille. Tieto-kartta –listalla välitettiin tietoa myös muista ajankohtaisista asioista.

3.2. Yhdyshenkilötapaaminen

Yhdyshenkilötapaaminen järjestettiin Tampereella 26.8.2005. Tilaisuuteen osallistui lähes 50 henkeä. Ohjausryhmän jäsenet ja hankkeen suunnittelija antoivat tilannekatsauksen kokoelmakartasta, minkä lisäksi kuultiin kirjastojen kokemuksia kokoelmien kartoituksesta. Yhdyshenkilötapaamisessa käytiin myös paneelikeskustelu.⁵

Kirjastonjohtaja *Vuokko Palonen* kertoi luetteloihin liittyvistä määrityksistä yleensä ja kokoelmakarttaan erityisesti sekä kokoelmakartan tilanteesta ja vastuista. Sovellussuunnittelija *Esa-Pekka Keskitalo* tiedotti kokoelmien kuvailujen tallennusalan tilanteesta. Suunnittelija *Merja Hyödynmaa* antoi yleiskatsauksen kirjastojen kokoelmien kartoitusten ja kuvailujen tilanteesta. Kirjastonhoitaja *Raine Wilén* alusti kokoelmien arvioinnin lähtökohdista.

Kirjastonhoitaja *Riitta Porkka* ja kirjastos sihteeri *Tomi Rosti* esittelivät *Joensuun yliopiston kirjaston* kokoelmien kartoitusprosessia. Kirjastonhoitaja *Marja-Leena Jokilehto Tampereen yliopiston kirjastosta* kertoi kokoelmakartan aihealuekoodin antamisesta julkaisuille kirjastotietokantaan.

Tilaisuudessa järjestettyyn, kirjastonjohtaja *Pentti Vattulaisen* vetämään, paneelikeskusteluun osallistui yliopistokirjastojen johdon edustajana ylikirjastonhoitaja *Ari Muhonen Teknillisen korkeakoulun kirjastosta* ja *Kansalliskirjaston* edustajana pääsuunnittelija *Ari Rouvari*. Muita osallistuvia kirjastoja edustivat informaatikko *Riitta Hoppania Oulun yliopiston kirjastosta* ja toimistopäällikkö *Suvipäivi Pöytälaakso-Koistinen Vaasan tiedekirjasto Tritoniasta*. Erikoiskirjastoja edusti tietopalvelupäällikkö *Elisa Paavilainen Suomen ympäristökeskuksen kirjasto ja tietopalvelusta*.

3.3. Kansainvälinen seminaari

International Seminar on Collection Mapping - Yliopistokirjastojen kokoelmakartta: kansainvälinen seminaari pidettiin 28.-29.11.2005 Helsingin yliopistossa. Seminaarin järjesti *Suomen tieteellisen kirjastoseuran kansainvälinen työryhmä* yhteistyössä *Yliopistokirjastojen neuvoston, Kansalliskirjaston, Varastokirjaston* sekä *IFLAn hankinta- ja kokoelmien kehittämissaoston* kanssa.

Seminaari onnistui sekä osallistujamäärältään että sisällöllisesti. Seminaari oli tarkoitettu kirjastojen kokoelmien kehittämisestä vastaaville tai kokoelmatyötä tekeville kirjastonhoitajille ja informaatikoille sekä muille tietoaineistojen asiantuntijoille. Ilmoittautuneita oli 101 henkeä, muutamia myös Ruotsista, Norjasta ja Tšekistä. Yliopistokirjastojen lisäksi osallistujia oli ammattikorkeakoulujen kirjastoista ja erikoiskirjastoista. Kirjastojen mielenkiinto kokoelmakarttaa kohtaan on selvästi herännyt, myös muissa Pohjoismaissa. Suomessa ollaan muita Pohjoismaita edellä kokoelmien kuvailussa, joten tältä pohjalta saatetaan tehdä jatkossa pohjoismaista yhteistyötä.

Seminaarin tavoitteena oli antaa kuva kokoelmakarttahankkeen nykytilasta projektin ensimmäisen vaiheen päättyessä sekä tarkastella vastaavia ulkomaisia jo palveluiksi kehitettyjä hankkeita. Seminaarin kansainvälistä aspektia avasivat ulkomaiset asiantuntijat *Mary Bushing* (Yhdysvallat), *Gordon Dunsire* (Skotlanti) ja *Bohdana Stoklasova* (Tšekki). Seminaari pyrki valottamaan aihetta sekä kokoelmahallinnollisesta näkökulmasta että asiakasnäkökulmasta ja näyttämään suuntaa kirjastojen kokoelmapalveluitten kehittämiselle sekä kansallisena kokonaisuutena että kansallisena resurssina.⁶ (Ks. Liite 1)

⁵ Yhdyshenkilötapaamisen ohjelma

<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/26082005/Yhdyshtapaaminen26082005.pdf>

ja powerpoint-esitykset

http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/tietokartta_hankesuunnittelu.htm#Tietokartta%20-%20yhtapaamiset

⁶ *International Seminar on Collection Mapping - Yliopistokirjastojen kokoelmakartta* -seminaarin tavoite

<http://www.nrl.fi/tietokartta/tavoite.htm>

Seminaarissa annettiin kokonaiskuva Suomen kokoelmakarttahankkeesta, sen taustasta, välineistä ja kirjastojen osuudesta. Kokoelmiensa kartoitusprosessia esittelivät *Joensuun yliopiston kirjasto*, *Vaasan tiedekirjasto Tritonia*, *Teknillisen korkeakoulun kirjasto*, *Terveystieteiden keskuskirjasto – Terkko* ja *Kansalliskirjasto*. Hyödyllisiä ohjeita saatiin seminaarin jälkeen myös tieto-kartta-listalla. Seminaarissa havainnollistettiin myös tietyn aiheen kokoelman arviointiprosessia ja esiteltiin kokoelmien arvioinnin pilottina Iso-Britannian historian kokoelma osana historian kokoelmaa Kansalliskirjastossa ja Tampereen yliopiston kirjastossa. Erikseen kuultiin vastavasta arviointiprosessista Åbo Akademin kirjastosta.⁷

Kansainvälinen seminaari vahvisti käsitystä siitä, että kokoelmakartan avulla voidaan tuoda yhteen fyysisesti hajallaan olevia kokoelmia. Kokoelmakartassa kokoelmat nähdäänkin virtuaalisina, yli perinteisten organisaatorajojen, esimerkiksi *Sibelius*-kokoelma eri kirjastoissa. Kokoelmakartta virtuaalisine kokoelmineen voi kiinnostaa myös ulkomaisia käyttäjiä.

3.4. Esittelyt, opastus

Kokoelmakarttahanketta on esitelty kansainvälisen seminaarin lisäksi useissa muissa tilaisuuksissa kuten *Kaukopalvelupäivillä* 26.4.2005 Jyväskylässä ja *Luettelointipäivillä* 6.10.2005 Helsingissä. - Kokoelmakartasta ja siihen liittyvistä asioista on myös kirjoitettu artikkeleita.⁸

Kokoelmien kartoituksen ja kuvailun käynnistämiseksi lähdettiin liikkeelle alueelliselta pohjalta. Ohjausryhmän jäsenistä nimetyt alueelliset vastuuhenkilöt ja suunnittelija olivat yhteydessä osaan kirjastoista ja tarjosivat mahdollisuutta yleisesittelyyn, workshoppiin, vieriovetukseen tms. Kirjastojen toivomusten mukaisesti esiteltiin kokoelmakarttaa ja osallistuttiin palavereihin. Tilaisuuksia järjestettiin mm. Jyväskylän yliopiston kirjastossa 27.4.2005, Oulun yliopiston kirjastossa 17.5.2005, Lappeenrannan teknillisen yliopiston kirjastossa 8.6.2005, Joensuun yliopiston kirjastossa 24.5.2005 ja Vaasan tiedekirjastossa 11.5.2005. Kirjastoja kannustettiin myös itse aktiivisesti ottamaan yhteyttä ohjausryhmän jäseniin ja/tai suunnittelijaan vastaavan tilaisuuden järjestämiseksi.⁹

4. Kokoelmakarttahankkeen osa-alueet

4.1. Hankkeen sisältö

Hanke koostuu seuraavista osista:

- Kokoelmien kuvailu kokoelmakartaksi
 - tunnistetiedot, formaatti ja kuvailuohjeet
 - monikielisyys
 - kokoelmien aihealueiden ryhmittely ja sisällönkuvailu (asiasanastot + luokat)
 - aineiston saatavuus ja käyttöoikeuksien hallinta
- Hankintaprofiilien kuvailu
- Erikoiskokoelmien kuvailu
- Kokoelmien evaluointi
 - evaluointimenetelmien ja välineiden valinta

⁷ *International Seminar on Collection Mapping - Yliopistokirjastojen kokoelmakartta* -seminaarin ohjelma ja powerpoint-esitykset <http://www.nrl.fi/tietokartta/programme.htm>

⁸ Hakala, Juha (2005) *Metahaun metadata*, Tietolinja 2(2005)

Hyödynmaa, Merja (2005) *Tietokartta kokoaa kirjastojen aineistotarjonnan*, Tietoasiantuntija 2/2005, s. 20-21

⁹ Yleisesittely Lappeenrannan teknillisen yliopiston kirjastossa 8.6.2005

<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/Tietokartan%20tavoitteet8-6-05.ppt>

<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/Kirjastojen%20osuus%20tietokartassa8-6-05.ppt>

- o kokoelmien sisällön evaluointi aihealueryhmittäin (ikä- ja kielijakaumat, kattavuus)

4.2. Hankkeen vaiheistus

- Alustava hankesuunnitelma tehtiin vuonna 2003 ja käynnistettiin hanke.
- Rahoitusta haettiin vuonna 2003 ja rahoituksen varmistuttua palkattiin suunnittelija.

Kokoelmien kartoitus

- Yleiskartoitus yliopistokirjastojen yleiskokoelmista ja erikoiskokoelmista kirjastojen kotisivujen sisältämien tietojen pohjalta valmistui vuonna 2003.
- Kokoelmakarttaan kuvailtavien kokoelmien valinnan ohjeistus valmistui vuonna 2004.
 - o Kokoelmien valinnan kriteereiksi kirjattiin aineiston saatavuus ja käytettävyys sekä tiedon pysyvyys verkkoaineiston osalta.
 - o Kokoelmia ei priorisoida sen perusteella, onko kyseessä yleiskokoelma vai erikoiskokoelma. Kuvailtaviksi kokoelmiksi suositellaan valittavan asiakkaille, paikallisesti tai valtakunnallisesti tärkeät kokoelmat.
- Määrälliset kartoitukset kirjastojen kokoelmista
 - o Yhteisluettelotietokannan käytettävyys määrällisiin kartoituksiin selvitettiin ja todettiin sopimattomaksi vuoden 2004 alussa.
 - o Pilottitutkimukset toteutettiin kirjastoissa kesällä 2004. Vapaaehtoiset kirjastot kartoittivat neljän tieteenalan ja niiden osa-alueiden kokoelmansa määrällisesti eli selvittivät nimekkeiden ikä- ja kielijakauman.
 - o Pilottitutkimuksista saatujen kokemusten perusteella laaditut määrällisten kartoitusten ohjeet valmistuivat vuosien 2004 ja 2005 vaihteessa. Ohjeet koskivat mm. aineiston ikä- ja kielijakaumaa sekä aihealueryhmiä. Ohjeet päivitettiin 21.2.2005. Lisäohjeita¹⁰ laadittiin 15.7.2005 (ks. Liite 2).
 - o Varsinaiset määrälliset kartoitukset kirjastojen kokoelmista alkoivat vuoden 2005 aikana. Yhdyshenkilötapaamiseen 26.8.2005 mennessä neljä kirjastoa oli edennyt kokoelmiensa kartoituksessa pitkälle, 20 kirjastoa oli aloitusvaiheessa ja seitsemän kirjaston tilanteesta ei ollut tarkkaa tietoa¹¹.

Kokoelmien kuvailu ja kuvailuvälineet

- Kokoelmakartan kokoelmien aihealueiden määrittely valmistui vuoden 2005 alussa.
- Suositus kuvailussa käytettäväksi asiasanastoiksi ja luokitusjärjestelmiksi valmistui vuonna 2004.
- Kokoelmien kuvailuformaatti ja kuvailun ohjeistus toteutettiin vuonna 2004. Molempia on muutettu vuoden 2005 alussa. Kokoelmakartan kokoelmien kuvailuformaattia¹² päivitettiin 27.12.2005. Sekä formaattia että kuvailun ohjeistusta sopeutetaan myöhemminkin vastaamaan kansainvälistä kehitystä.

*NISO:n (National Information Standards Organization) Metasearch Initiative*¹³ julkaisi 1.11.2005 kaksi tiedonhakuportaalien ja muidenkin kirjastosovellusten kannalta tärkeää standardiluonnosta. Standardiluonnokset määrittelevät verkossa olevien tiedonhakupalveluiden kuten kirjastojen näyttöluetteloiden sekä kokoelmien kuvailun metadataformaattit. ”Palveluiden ja kokoelmien kuvailujen standardointi

¹⁰ Lisäohjeita <http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/Lisäohjeita%2015-7-05.pdf>

¹¹ Kirjastojen kokoelmien kartoitus- ja kuvailutilanne

http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/26082005/Kirjastojen_tilanne26_8_05.pdf

¹² Kokoelmakartan kokoelmien kuvailuformaatti

<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/271205Formaatti.pdf>

¹³ NISO:n Metasearch Initiative http://www.niso.org/committees/MS_initiative.html

mahdollistaa sen, että portaalit ja kirjastojärjestelmät kykenevät vaihtamaan näitä metatietoja keskenään samaan tapaan kuin julkaisujen tietoja voidaan siirtää kirjastojärjestelmien välillä MARC-formaatin ansiosta. Standardointi helpottaa oleellisesti portaalien ylläpitoa ja mahdollistaa sen, että tiedonhakuportaaleihin kootaan hyvin isoja määriä kohdetietokantoja, joiden tietoja voidaan pitää ajan tasalla tehokkaasti.”¹⁴ Lisätietoja

http://www.lib.helsinki.fi/yleistieto/tiedotus/uutiset/20051101_niso.htm. Ks. myös Tietolinja 2/2005¹⁵

Kokoelmakartan kokoelmien kuvailuformaatti noudattaa kokoelmien kuvailujen standardiluonnosta *Collection Description Specification (Z39.91-200X)*¹⁶, sillä kansallisesti on haluttu sitoutua kansainväliseen kehitykseen kuvailujen vaihdettavuuden varmistamiseksi.

Kokoelmakartassa yksittäisen kokoelman kokoelmatunnus noudattaa kansainvälistä standardiluonnosta *ISCI (International Standard Collection Identifier)*¹⁷. ISCI-tunnus koostuu *ISIL*-tunnuksesta (*International Standard Identifier for Libraries and Related Organizations, ISO 15511*), eli kirjastojen ja vastaavien organisaatioiden kansainvälisestä standarditunnuksesta, erotinmerkistä sekä paikallisesta kokoelman tunnuksesta.

- Kokoelmien kuvailujen alustava tallennusalue laadittiin ja saatiin verkkoon vuonna 2004. Tallennusta ohjeistettiin ja ohjeet saatiin verkkoon vuoden 2005 alussa. Sekä tallennusalue¹⁸ että ohjeistusta kehitetään edelleen.
- Kirjastojen kokoelmatietojen tallennusta kokeiltiin vuoden 2005 aikana. Jos kokoelmien kuvailuja tallentaa ENCompassin asiakasohjelmaa käyttäen, kuvailujen muokkaus on mahdollista. Kokoelmien kuvailuja kokoelmakarttaan syöttivät enimmäkseen ne kirjastot, joilla oli mahdollisuus käyttää ENCompassin asiakasohjelmaa, esimerkiksi Kansalliskirjasto ja Terveystieteiden keskuskirjasto Terkko tallensivat kokoelmakarttaan monen erikoiskokoelmansa kuvailun. Ne kirjastot, joilla ei ollut ENCompassin lisenssiä, tallensivat kokoelmien kuvailuja toistaiseksi tallennusalueen sijasta tiedostoiksi omaan käyttöön. ENCompassin asiakasohjelman saamisesta kaikkiin kirjastoihin neuvotellaan edelleen.
- Kokoelmien kuvailua kokoelmakartaksi käytettävissä olevin tiedoin jatketaan vuoden 2006 aikana. Kuvailuja täydennetään ja kokoelmien kuvailu jatkuu vuoden 2006 jälkeenkin.

Kokoelmien arviointi

- Kokoelmien arviointimenetelmiä selvitettiin vuoden 2005 aikana ja laadittiin esimerkki tietyn aiheen kokoelman arviointiprosessista (ks. Liite 3).
- Kokoelmien arvioinnin pilottina esiteltiin *International Seminar on Collection Mapping - Yliopistokirjastojen kokoelmakartta* - kansainvälisessä seminaarissa vertailu Tampereen yliopiston kirjaston Iso-Britannian historian kokoelmasta ja Helsingin yliopiston kirjaston Iso-Britannian historian kokoelmasta¹⁹.
- Kokoelmakarttatyöhön liittyvästä teoriasta ja tekniikasta (mm. kokoelmien arvioinnista) järjestetään kaksipäiväinen koulutus 15.-16. elokuuta 2006. Koulutukseen sisältyy myös käytännön harjoittelua. Kouluttajana toimii konsultti ja kouluttaja Mary C. Bushing Yhdysvalloista.

¹⁴ Standarditiedote <http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/standarditiedote.htm>

¹⁵ Tietolinja 2/2005 <http://www.lib.helsinki.fi/tietolinja/0205/index.html>

¹⁶ Standardiluonnos Z39.91 <http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/standardointi/NISO-Z39-91-DSFTU.pdf>

¹⁷ Kokoelmatunnuksen kansainvälinen standardiluonnos ISCI <http://www.collectionscanada.ca/iso/tc46sc9/docs/sc9n431.pdf>

¹⁸ Kokoelmakartan tallennusalueesta <http://altwww.lib.helsinki.fi/~doria/cdc.pl>

¹⁹ Kokoelmien arviointi: Pilotti Historian kokoelmat / Iso-Britannian historia <http://www.varastokirjasto.fi/tietokartta/Anneli.pdf/>

- Kokoelmien arviointimenetelmät pyritään valitsemaan vuoden 2006 aikana.
- Valittuja arviointimenetelmiä aletaan ohjeistaa vuonna 2007.
- Kokoelmien arviointihankkeita aletaan tehdä kirjastoissa vuoden 2007 aikana.
- Kokoelmia arvioidaan ja kokoelmakartan kuvailutietoja täydennetään vuoden 2007 jälkeenkin.

Palvelu

- Kokoelmakartan käyttöliittymän toteuttamisen vaihtoehtoja selvitettiin vuonna 2005. Kokoelmakartan testikäyttöliittymästä²⁰ oli mahdollista lähteä selaamaan kokoelmia kirjastoittain. Valitsemalla kirjaston sai nähtäväkseen ko. kirjaston kokoelmien kuvailut. Muiden selaustapojen lisääminen on hyvin yksinkertaista. Myös haku toimi käyttöliittymässä.
Nelli-portaalin resurssien kuvailussa ei vielä tuettu kokoelmien kuvailun formaattia. Kun se mahdollistuu, kokoelmakartan kuvauksia ryhdytään käyttämään myös Nellissä. Asiakkaat hyötyvätkin kokoelmien kuvailusta eniten juuri Nelli-portaalin kautta. Nelli-portaalissa voidaan esim. kirjastoluetteloiden tietoja järjestellä uudelleen niin, että asiakas voi helposti kohdistaa haun esim. vain tiettyihin erikoiskokoelmiin, tai eri lähteistä voidaan yhdistellä kokonaan uusia kokonaisuuksia. Näiden mahdollisuuksien hyödyntämistä suunnitellaan edelleen.
- Kokoelmakartan käyttöliittymän toteutus ratkaistaan vuoden 2006 aikana.
- Asiakkaan henkilökohtaista, profiloitavaa kokoelmakarttaa aletaan kehittää aikaisintaan vuonna 2007.

5. Kokoelmakartan aihealueeryhmän numerokoodi

Kokoelmakartan aihealueeryhmien numerokoodeja²¹ eli aihealuekoodeja ryhdyttiin tallentamaan yksittäisten julkaisujen luettelointitietueisiin kirjastotietokantoihin ainakin kuudessa yliopistokirjastossa. Vaasan tiedekirjasto Tritonia, Tampereen yliopiston kirjasto, Turun kauppakorkeakoulun kirjasto, Åbo Akademin kirjasto, HY Terveystieteiden keskuskirjasto Terkko ja Kuvataideakatemia kirjasto tallensivat aihealuekoodia vuonna 2005.

Ohjausryhmän suosituksen mukaisesti jokaiselle julkaisulle annetaan yksi sisältöä kuvaava aihealuekoodi, kun julkaisu kuvaillaan kirjastotietokantaan. Käytännössä aihealuekoodi tallennetaan *Marc21-Fin* formaatin kenttään 090. Kirjaston tallentama koodi säilyy myös Linda-yhteisluettelotietokannassa. Koodilla on mahdollista hakea sekä kirjastotietokannasta että Lindasta. Toiveita onkin, että tulevaisuudessa eri aihealueeryhmien kartuntatiedot saataisiin koneellisesti - ja yhteismitallisesti - kaikista kirjastokokoelmista.

Liitteet

Liite 1. Kansainvälisen seminaarin ohjelma

Liite 2. Lisäohjeita

Liite 3. Esimerkki kokoelman arviointiprosessista

²⁰ Kokoelmakartan testikäyttöliittymä <http://test.doria.fi/kokoelmakartta>

²¹ Kokoelmakartan aihealueeryhmät

<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/TietokartanAihealueet22-2-05.pdf>

Verkkolähteet²²

- Yliopistokirjastojen verkoston strategia vuosiksi 2003-2007
http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/strategia/yliopistokirjastostrategia_2003_2007.htm
- Kokoelmakarttahanke
http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/tietokartta_hankesuunnittelu.htm
- Yliopistokirjastojen kokoelmien tietokartta, päivitetty hankesuunnitelma
<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/TietokartanHankesuunnitelma2005-02-03.pdf>
- Yhdyshenkilötapaamisen ohjelma
<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/26082005/Yhdyshlotapaaminen26082005.pdf>
- ja powerpoint-esitykset
http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/tietokartta_hankesuunnittelu.htm#Tietokartta%20-%20yhtapaamiset
- *International Seminar on Collection Mapping - Yliopistokirjastojen kokoelmakartta* -seminaarin tavoite
<http://www.nrl.fi/tietokartta/tavoite.htm>
- *International Seminar on Collection Mapping - Yliopistokirjastojen kokoelmakartta* -seminaarin ohjelma ja powerpoint-esitykset
<http://www.nrl.fi/tietokartta/programme.htm>
- Yleisesittely Lappeenrannan teknillisen yliopiston kirjastossa 8.6.2005
<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/Tietokartan%20tavoitteet8-6-05.ppt>
- <http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/Kirjastojen%20osuus%20tietokartassa8-6-05.ppt>
- Lisäohjeita <http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/Lisäohjeita%2015-7-05.pdf>
- Kirjastojen kokoelmien kartoitus- ja kuvailutilanne
http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/26082005/Kirjastojen_tilanne26_8_05.pdf
- Kokoelmakartan kokoelmien kuvailuformaatti
<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/271205Formaatti.pdf>
- NISO:n Metasearch Initiative http://www.niso.org/committees/MS_initiative.html
- Standarditiedote <http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/standarditiedote.htm>
- Tietolinja 2/2005 <http://www.lib.helsinki.fi/tietolinja/0205/index.html>
- Standardiluonnos Z39.91 <http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/standardointi/NISO-Z39-91-DSFTU.pdf>
- Kokoelmatunnuksen kansainvälinen standardiluonnos ISCI
<http://www.collectionscanada.ca/iso/tc46sc9/docs/sc9n431.pdf>
- Kokoelmakartan tallennusalusta <http://altwww.lib.helsinki.fi/~doria/cdc.pl>
- Kokoelmien arviointi: Pilotti Historian kokoelmat / Iso-Britannian historia
<http://www.varastokirjasto.fi/tietokartta/Anneli.pdf/>
- Kokoelmakartan testikäyttöliittymä <http://test.doria.fi/kokoelmakartta>
- Kokoelmakartan aihealueyhymät
<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/Tietokartta/TietokartanAihealueet22-2-05.pdf>

²² Osoitteet tarkistettu 30.3.2006.

Liite 1. Kansainvälisen seminaarin ohjelma

International Seminar on Collection Mapping - Yliopistokirjastojen kokoelmakartta: kansainvälinen seminaari; Helsinki, 28-29 November 2005

Programme

Monday 28th November (International day, sessions in English)

Theme: Collection Map in the World

Registration opens at 9.30

10.15-11.00 [Welcome and Introduction to the Theme: Collection map: objectives, needs, tools, ways -](#)

Pentti Vattulainen, Chair of IFLA Section on Acquisitions and Collection Development - Member of the Project Steering Group, National Repository Library

11.00 - 15.00 How to make collections easily and efficiently available and accessible - different approaches to collection services: experiences and new developments from Scotland, the Czech Republic, the USA

11.00-12.00 [Collection Mapping: An Evolving Tool for Better Resources AND Better Access](#)
Mary Bushing; Montana State University, USA

Summary: Collection evaluation techniques have evolved as a result of technological changes in libraries but the purpose and the benefits have remained the same the ability to understand the specific strengths and weaknesses of information resources with statistical as well as impressionistic data. Librarians have adjusted the tools to evaluate the state of information resources in specific subject and format collections according to the technology available. We have moved from simple quantitative data (circulation and acquisition statistics and national shelf-list counts) to the more complex conspectus techniques involving codes and discipline definitions with both qualitative and quantitative continuums to use in evaluating the appropriateness of our information resources. Whatever the tool, the "picture" of resources that results enables libraries to adjust their holdings to better meet their missions while also enabling us to streamline access to information without being tied to strictly bibliographic tags with subject and discipline gateways. Whatever the tool, however, its usefulness is dependent upon the thoughtful and appropriate application by the practitioner.

12.00-13.00 Lunch

13.00-14.00 [The Scottish Collection Network: landscaping the Scottish common information environment](#)

Gordon Dunsire; University of Strathclyde, Glasgow, Scotland

Summary: The presentation will outline the development of the Scottish Collections Network (SCONE) and describe its use as a tool for identifying collections held by archives, libraries and museums in Scotland. Collection descriptions can be searched by a wide range of parameters including location, subject, and educational level. The service provides access to item-level finding aids such as catalogues and indexes, and is integrated with the Cooperative Information Retrieval Network for Scotland (CAIRNS), a Z39.50 distributed union catalogue. The presentation will also cover the development of the Research Collections Online (RCO) service, which uses the Conspectus methodology to describe subject strengths in the main Scottish university and research libraries, and its integration into SCONE.

14.00-15.00 [Conspectus method used for collections mapping and structuring of portals in Czech libraries](#)

Bohdana Stoklasova, National Library of the Czech Republic

Abstract: Several years ago the Czech National Library decided to use the Conspectus method not only for its collections evaluation and development but also for subject cataloguing and access. Step by step other Czech

libraries follow the same model. Conspectus method was applied also for subject structuring of the national universal library portal called the Uniform Information Gateway two years ago and very recently for building of subject gateways. All the mentioned areas will be described and illustrated by practical examples in the paper. [Collections of the National Library of the Czech Republic](#)

15.00-15.15 Refreshments

15.15-15.55 [International cooperation; Models - Standards](#)

Juha Hakala; Member of the Steering Group, Helsinki University Library - The National Library of Finland

15.55-16.00 Wrap-up by the chairpersons; Morning will be chaired by Pentti Vattulainen, the afternoon by Tuula Ruhanen

Evening: Reception

Tiistai 29.11. - Tuesday 29th November (Finnish day, sessions in Finnish)

Teema: Suomen yliopistokirjastojen kokoelmakarttahanke

(Theme: The Collection Map Project of the Finnish University Libraries - state of the art)

Aamupäivän puheenjohtaja: Anneli Ahtola

Ilmoittautuminen alkaa 8.45

9.15-10.00 Kansallinen kokoelmakartta: Suomen projektin taustoitus ja yleisesittely
(Overview of the Finnish Project: The collection map of Finnish libraries: objectives, needs - and problems)

[Vuokko Palonen; Projektin ohjausryhmän puheenjohtaja, Vaasan tiedekirjasto Tritonia](#)

(Chair of the Project Steering Group, The Tritonia Academic Library, Vaasa)

[Merja Hyödynmaa; Projektin suunnittelija, Tampereen yliopiston kirjasto](#)

(Project Planner / Coordinator, Tampere University Library)

10.10-12.00 Kirjastojen kokoelmakartat : Miten kartoitukset ja kokoelmienkuvailut ovat lähteneet käyntiin:

- [Riitta Porkka, Joensuun yliopiston kirjasto](#)

- [Marianne Trast, Vaasan tiedekirjasto Tritonia](#)

- [Jaana Marvia, Teknillisen korkeakoulun kirjasto](#) Linkki Jukka Lehmuksen [perlyökaluskriptiin](#)

- Terkko: [Päivi Pekkarinen, Anni Träff](#)

- [Harri Ahonen, Kansalliskirjasto](#)

(How libraries have started and are proceeding with the project: some examples: the National Library for Health Sciences, Helsinki, Helsinki University of Technology Library, Joensuu University Library, the National Library, The Tritonia Academic Library)

12.00-13.00 Lounas

Iltapäivän puheenjohtaja: Vuokko Palonen

13.00-13.30 Tiedonhakijan kokoelmakartta Kokoelmakartan välineet, Doria ja yhteydet Nelli-portaaliin;

(Collection map for information retrieval, tools for collection map, Doria and connection to Nelli-Portal)

[Esa-Pekka Keskitalo; Projektin ohjausryhmän jäsen, Helsingin yliopiston kirjasto / Suomen kansalliskirjasto](#)

(Member of the Project Steering Group, Helsinki University Library - The National Library of Finland)

Ari Rouvari, Pääsuunnittelija, Helsingin yliopiston kirjasto / Suomen kansalliskirjasto (Project Manager)

14.00-14.15 Kahvi

14.15-15.45 Kokoelmien arviointi kansallisesti ja kirjastoittain

(Evaluating collections at the national and at the library level)

[Raine Wilen - Projektin ohjausryhmän jäsen, Helsingin yliopiston kirjasto / Suomen kansalliskirjasto](#), (Member of the Project Steering Group, Helsinki University Library - The National Library of Finland)

[Anneli Ahtola, Projektin ohjausryhmän jäsen - Tampereen yliopiston kirjasto](#) (Member of the Project Steering Group, Tampere University Library)

Aart Jan de Heer, Projektin ohjausryhmän jäsen - Åbo Akademi bibliotek (Member of the Project Steering Group, Åbo Akademi University Library)

15.45-16.00 [Lopetuspuheenvuoro Vuokko Palonen](#)

Concluding remarks

Liite 2. Lisäohjeita

LISÄOHJEITA 15.7.05

Vastauksia eri kirjastoissa järjestetyissä tietokarttatapaamisissa, tieto-kartta –listalla tai muulla tapaa esitettyihin kysymyksiin. Formaatin kenttien sisältöä ja käyttöä koskevat ohjeet formaatissa.

Kokoelmatunnus, kokoelman nimi, tiivistelmä, laajuus, kieli, kartuntatiheys, aihealueet ja alueellinen kattavuus ks. formaatti (päivitetään hankkeen sivuille).

Laajuus ajanjaksoittain

Käyttöliittymän yhteydessä ratkaistaan, onko mahdollista saada 1990-luvulta myös 10-vuosittaista näkymää asiakkaille.

Aihealueiden tarkennus

Ohjausryhmä päätti tässä vaiheessa olla jakamatta tietokartan aihealueryhmiä *15 Biologia. Mikrobiologia. Kasvitiede. Eläintiede. Perinnöllisyystiede. Genetiikka. Antropologia ja 57 Kasvatus. Opetus. Koulutus* pienemmiksi, jotta tietokartan pohja olisi sama jo aloittaneiden ja vasta aloittamassa olevien kirjastojen kesken. Kirjastot voivat annettujen aihealueryhmien lisäksi kuvailla kokoelmiaan syvemmillä tasolla. Ks. myös formaatti.

Kuvailujen säilyminen ja käyttö

Kirjastojen jo tekemät kokoelmien kuvailut säilyvät, vaikka kuvailut eivät ole tällä hetkellä nähtävissä ja haettavissa tallennuksen jälkeen. Kuvailut säilyvät myös vaikka tallennusalusta vaihtuisi. Yhdyshenkilöiden tapaamiseen mennessä on toiveita saada tietokartan kokoelmien kuvailuja nähtäväksi.

Kartoitettavat kokoelmat

Tietokarttahankkeen verkkosivuilla on [Ohjeet kokoelmien määrällisestä kartoituksesta ja kuvailusta tietokarttaan](#) (päivitetty 21.2.2005) pdf <http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/tietokartta.htm>.

Kartoitusten lähtökohdaksi on asetettu kaksi väylää: **erikoiskokoelma** ja **yleiskokoelma** (= muu kuin erikoiskokoelma). Voidaan siis lähteä kartoittamaan erikoiskokoelmia tai aiheenmukaisesti yleiskokoelmia.

EU-kokoelmat ja YK-kokoelmat

EU-kokoelma on erikoiskokoelma kuten YK-kokoelmakin, joten kumpikin kokoelma on luonnollista kuvailla omana kokonaisuutenaan. EU-tallekirjastoina toimivien kirjastojen tallekokoelmat ovat periaatteessa samanlaiset, pieniä eroja voi olla kuten kokoelman alkamisvuosi. EU-kokoelmien tallekirjastot voisivat sopia mahdollisesta yhteistyöstä, ehkäpä jokin tallekirjasto voisi kuvailla EU-kokoelman, johon liitettäisiin muiden kirjastojen tiedot. - YK-kokoelmien tallekirjastot voisivat menetellä samalla tavoin.

Vapaakappalekokoelmat

Ohjausryhmässä ei ole erityisesti keskusteltu Fennica-kokoelmista. Valtakunnallisesti kiinnostavaa olisi lähinnä se, mistä vuodesta kunkin kirjaston Fennica-kokoelmaa alkaa.

Kirjaston Fennica-kokoelma voi olla jaettu monografioihin, kausijulkaisuihin, avaineistoon, pienpainatteisiin jne. Jos kokoelman sisällä on järjestetty jokin kiinnostava erikoiskokoelma esim. pienpainatteista, se voidaan kuvailla erikseen.

Yleiskokeelmat aiheenmukaisesti

1. VAIHE

Tavoitteena on yleiskokeelman (muun kuin erikoiskokeelmien) monografioiden nimekemäärien kartoittaminen aihealueryhmittäin. Kartoitetaan pääsääntöisesti ”yleiskokeelmasta” kunkin aihealueryhmän monografioiden nimekemäärät.

Nimekemääriin SAA SISÄLTÄÄ myös

- käsikirjaston aineistoa, jos sitä saa yölainaksi tai lukusalilainaksi
- varastossa olevaa aineistoa, jos se on yleensä lainattavaa tai jos sitä voidaan käyttää lukusalissa
- kurssikirjoja, sillä niistä tulee myöhemmin yleiskokeelman aineistoa
- sellaisia kausijulkaisuina luetteloitavia julkaisuja kuten *Suomen tilastollinen vuosikirja : uusi sarja*
- SATUNNAISESTI monografioiden lisäksi muuta aineistoa kuten karttoja tai dvd-levyjä

Yleiskokeelman nimekemääriin EI TULISI SISÄLTÄÄ lähinnä erikoiskokeelmiin kuuluvaa aineistoa kuten

- EU-kokeelman aineistoa
- opinnäytteitä kuten graduja, liseniaatintöitä, väitöskirjoja. (Huom! Esimerkiksi monografiasarjassa julkaistut ja yleiskokeelmaan sijoitetut opinnäytteet voivat sisältyä ko. nimekemääriin.)
- artikkeleita
- aikakaus- ja sanomalehtiä (painettuja lehtiä tai verkkolehtiä)

Access-kyselyjä käytettäessä em. erikoiskokeelmia voidaan jättää tietyn aihealueryhmän kartoituksen ulkopuolelle, sillä näitä kyselyjä tehtäessä ilmoitetaan mihin kokoelmiin haku kohdistuu.

2. VAIHE

Yleiskokeelman monografioiden nimekemäärien lisäksi (EI SEASSA) voidaan kertoa 1. vaiheessa poisrajattujen aineistojen nimekemääriä ko. aihealueryhmästä.

Kartoitus tiettynä ajankohtana

Ohjausryhmä ei ottanut kantaa siihen, tulisiko kirjaston kohdistaa kokoelmiensa kartoitus tiettyn ajankohdeeseen, sillä tilanteet eri kirjastoissa voivat olla erilaisia. Kirjasto voi halutessaan kartoittaa kokoelmansa tiettynä ajankohdeena ja hyödyntää Joensuun yliopiston kirjastosta tietokartta –listalle lähetettyä ohjetta siitä, miten kirjastotietokannan tietyn ajankohdeiden tilanne tallennetaan erikseen mikrolle.

Kartoitusten toisto

Ohjausryhmä ei tässä vaiheessa ota kantaa kartoitusten toistamiseen.

Aineiston saatavuus

Tietokarttaan kuvailtavien kokoelmien yhtenä valintakriteerinä on aineiston saatavuus. Aineiston saatavuudella ei tarkoiteta lainattavuutta.

Ks. formaatin kenttä **Kokoelman käyttöoikeudet ja käyttöä koskevat rajoitukset.**

Aihealuekoodit kirjastotietokannoissa

Määrä

Ohjausryhmä suosittelee edelleen, että yksi kirjasto antaa vain yhden aihealuekoodin kullekin julkaisulle. Toinen kirjasto voi antaa samalle julkaisulle eri koodin.

Aihealuekoodin antamista suositellaan vain luetteloitaville yleiskokoelman (mukaan lukien käsikirjaston ja varaston) julkaisuille ja kurssikirjoille, jotka siirtyvät aikanaan yleiskokoelmaan. Tällöin yleiskokoelman ja kurssikirjakokoelman karttumista voi seurata kätevästi WebVoyagen puolella hakemalla aihealuekoodilla. Tästä syystä aihealuekoodia ei suositella annettavan erikoiskokoelmien kuten EU-kokoelman julkaisuille, opinnäytteille tai aikakaus- ja sanomalehdille. (Huom! Access-kyselyissä voi tarkasti jättää haun ulkopuolelle ei toivotut -kokoelmat.)

Aihealuekoodi Lindassa

Tietokartan aihealuekoodi ei toistaiseksi siirry kirjastotietokannasta Lindaan. Kansalliskirjasto selvittää ennen aihealuekoodin siirtymisen toteuttamista, säilyykö aihealuekoodi Lindassa toistoineen, ts. säilyvätkö kirjastojen mahdollisesti antamat eri koodit julkaisun Marcissa.

Aihealuekoodi ja access-kyselyt

Aihealuekoodit eli 090A-kentän tiedot saa hyödynnettäväksi access-kyselyissä, jos ne luetaan tietokannan Marc-tietueista ensin omaan taulukkoon kyseisten tietueitten bib-id-tunnusten kanssa. Näin saatua uutta taulua on mahdollista sitten linkittää access-kyselyissä muihin tietoihin bib-id:n avulla tai taulukkoa voi käyttää tietyn aihealueen tietueitten lukumäärien laskennan pohjana. Lisätietoja voi kysyä *Harri Kaliselta*.

Linkki tietokartan, Lindan ja kirjastotietokantojen välillä

Tässä vaiheessa ei ole suunniteltu automaattista linkkiä tietokartan, Lindan ja kirjastotietokantojen välille, mutta se voi olla myöhemmän kehittelyn aihe.

Liite 3. Esimerkki kokoelman arviointiprosessista

Kokoelman arviointiprosessi

- Kokoelman paikallinen arviointi
 - | Tarkasteltavan kirjaston kokoelman kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen arviointi.
- Kokoelman valtakunnallinen arviointi
 - | Tarkasteltavan kirjaston kokoelman arviointi suhteessa kansalliseen kokoelmaan (Lindaan) ja suhteessa muiden kirjastojen vastaaviin kokoelmiin.

Kokoelman arviointiprosessi...

- Kokoelman kansainvälinen arviointi
 - | Tarkasteltavan kirjaston kokoelman arviointi suhteessa laadukkaaseen ulkomaiseen kokoelmaan, jonka yliopisto on valinnut asianmukaisin kriteerein.
 - | Aihealueen kansallisen kokoelman arviointi suhteessa laadukkaaseen ulkomaiseen kokoelmaan, jonka yliopisto on valinnut asianmukaisin kriteerein.

Arvioinnin edellytyksenä ja tavoitteena
TARKKUUS ja LUOTETTAVUUS!

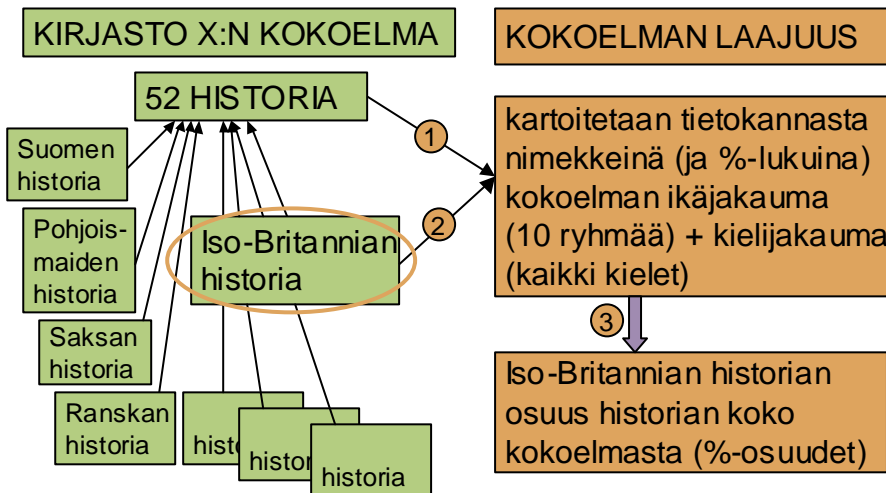

ESIMERKKI. Iso-Britannian historian kokoelman arviointi

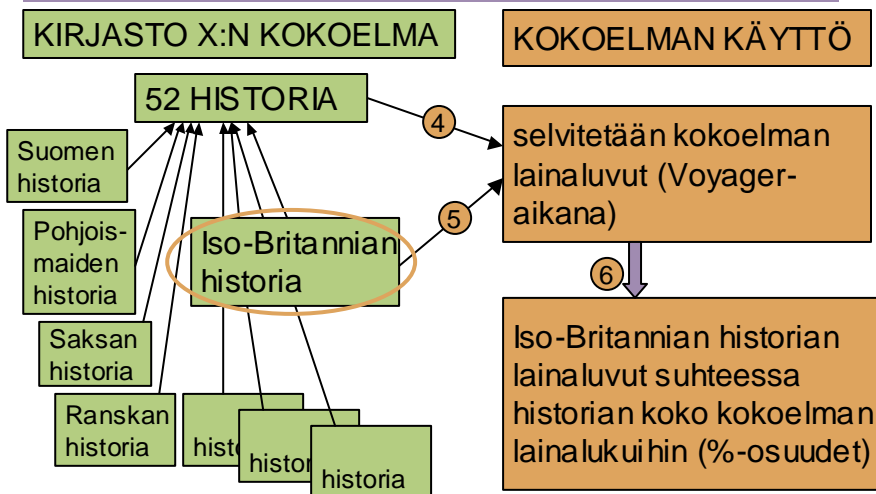
RAJAUKSET

- kirjastotietokantaan luetteloitu aineisto, korttiluetteloitu aineisto vain taustoitusta varten
- painettu aineisto (vain monografiat ja monografiasarjoihin verrattavat)
- ei opinnäytteitä, sillä niitä ei ole "valittu"
- lainausluvuissa huomioon vain Voyager-aika
- pitäydytään kansallisella tasolla

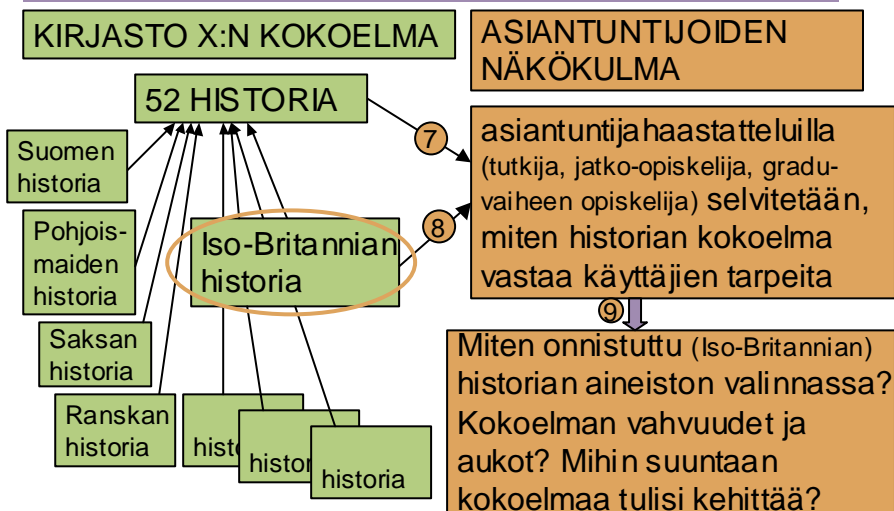
Kokoelman paikallinen arviointi: kvantitatiivinen arviointi

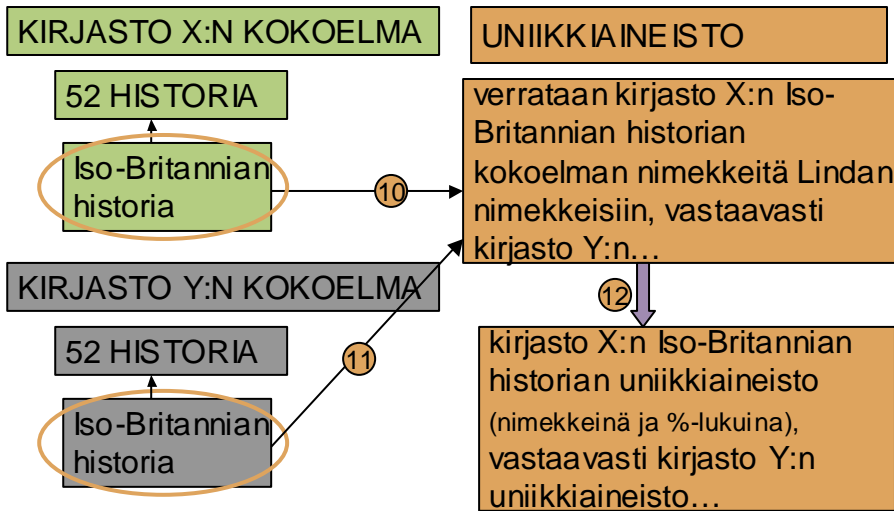
Kokoelman paikallinen arviointi: kvantitatiivinen arviointi...

Kokoelman paikallinen arviointi: kvalitatiivinen arviointi

Kokoelman valtakunnallinen arviointi

Kokoelman valtakunnallinen arviointi...

